

визначають рівень інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский ; под ред. М. Г. Ярошевского. – М. : Педагогика, 1987. – 345 с.
2. Катрич О. Стильові аспекти музично-виконавської інтерпретації / О. Катрич // Наук. вісн. НМАУ ім. П. І. Чайковського. – К. : НМАУ, 2000. – Кн. 4. – С. 59–65.
3. Київське музикознавство. Проблеми музичної інтерпретації : зб. наук. пр. – К. : Вид. Київ. держ. вищого муз. училища ім. Р. М. Глієра, 1999. – Вип. 2. – С. 4–14, 65–66.
4. Основи викладання мистецьких дисциплін : навч. посіб. / за ред. О. П. Рудницької. – К. : Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, 1998. – 183 с.
5. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва : (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Падалка Г. М. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
6. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Б. М. Теплов. – М. ; Л. : Изд-во АПН РСФСР, 1947. – 335 с.
7. Фейнберг С. Е. Мастерство пианиста / С. Е. Фейнберг. – М. : Музыка, 1978. – 225 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Горбенко Олена Борисівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін музичного відділення мистецького факультету Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: музично-інструментальна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.

УДК 37.332

СИСТЕМА ПЕРЕПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ: ЗАСВОЄННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Наталія ГОРДУЗ (Ужгород)

У сучасному інтелектуальному суспільстві велика надія покладається на інноваційну перепідготовку, оскільки вчитель постає як одна з найважливіших постатей суспільства, адже надзвичайно важливо трансформувати у самосвідомість вчителя необхідні національно-культурні та морально-психологічні цінності, інноваційні форми і методи навчання і, в цілому, засвоїти інноваційні технології навчання.

Адже намагатися змінювати сформовані установки, професійні навички досвічених учителів надзвичайно важко.

Сучасні ІППО прагнуть до такої перепідготовки майбутніх вчителів початкових класів, коли навчальний процес суттєво відрізняється від традиційної підготовки і стилем, і змістовим наповненням, і абсолютно новими дисциплінами тощо, але при цьому за традицією головними залишаються питання «що вивчати, як саме показати нове», «яким чином навчати», «як зацікавити учасників курсів». Ми згодні з думкою Н.Побірченко, що «Жодний найталановитіший учитель не встигає за розвитком науково-технічного прогресу»[5, с.21]. Тому головним питанням порядку денного при перепідготовці майбутніх учителів початкової школи є опанування ними уміннями і навичками саморозвитку особистості, що значною мірою вирішується шляхом упровадження інтерактивних технологій, організації інноваційного процесу навчання ІППО.

Метою нашої статті є представлення системи перепідготовки педагогів початкової ланки. Засвоєння ними інтерактивних технологій під час проходження перепідготовки на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Про педагогічні здібності, про особистість учителя написано чимало книг класиками педагогіки (К.Ушинський, А.Макаренко, С.Шацький, Ю.Бабанський, Ф.Гоноболін, В.Сухомлинський та ін.) та сучасними вченими (В.Бондар, І.Зязюн, О.Коберник, В.Кремень, Л.Коваль, В.Кузь, О.Савченко, О.Пометун, Н.Побірченко, Д.Пашенко, І.Шапошнікова та ін...). «Гуманність і складність професії учителя зумовлюється специфікою об'єкта праці – дитиною, її унікальністю та неповторністю; метою формування освіченої, високорозвиненої, культурної особистості, суб'єкт-суб'єктними відносинами у процесі навчання як сфери безпосереднього контакту та взаємовпливу вчителя і учнів. У добу інтенсивного розвитку інтеграційних соціально-педагогічних і освітніх процесів природним стало поєднання соціальних та педагогічних функцій учителя. І тому учитель – це мислитель, громадський діяч, спеціаліст-фахівець, який здійснює навчально-виховну роботу з учнями школи щодо забезпечення їм освітнього рівня, розвитку та вихованості відповідно до соціального замовлення, власних інтересів і потреб кожного з них[4, с.247].

Зміст перепідготовки майбутнього вчителя початкової школи до застосування інтерактивної технології полягає в інтегрованій навчально-пізнавальній діяльності педагога у процесі проходження перепідготовки та організаційно-процесуальному характері взаємодії викладачів ІППО, усіх задіяних в цьому процесі підрозділів означеного закладу в цілому. Важливе значення надається і співпраці ІППО і відділів освіти,

керівництва і педагогічного складу шкіл, що методично формують професійні теоретичні і практичні уміння й навички фахівців початкової школи. Тому, коли йдеться про ефективність і якість перепідготовки учителів початкової школи до застосування ними інтерактивних технологій при навчанні молодших школярів, то, насамперед, це необхідно пов'язувати з усією системою організації навчально-пізнавальної діяльності, в основі якої лежить висока кваліфікація науковців-викладачів і технологічна компетентність класоводів початкової ланки. Тому системний підхід до фахової перепідготовки майбутнього вчителя початкової школи, на наш погляд, є одним з головних для визначеного нами дослідження.

Означення педагогічної системи ми знаходимо у Енциклопедії освіти «Педагогічна система (грец. Systema – ціле, що складене з частин). – це полі системне утворення (цілісність), що складається з багатьох взаємодіючих і взаємодоповнюючих частин[1, С.649]

Категорія «Педагогічна система» та її модифікації – одна з основних у понятійному апараті педагогіки.

У широкому розумінні Педагогічна система – це: 1) об'єднання учасників педагогічного процесу, в якому висувається педагогічна мета і розв'язуються педагогічні задачі; 2) об'єднання учасників педагогічного процесу, де їх діяльність (пізнавальна, навчальна, трудова, моральна, суспільно-політична, художньо-естетична, ігрова та ін.) є джерелом педагогічної мети і засобом її досягнення одночасно.

У вузькому розумінні Педагогічна система – це: 1) впорядкована кількість взаємопов'язаних компонентів, котрі утворюють єдине ціле і підпорядковані цілям виховання та навчання (Л. Вікторова); 2) соціально-обумовлена цілісність учасників педагогічного процесу з їх матеріальними й духовними цінностями, що взаємодіють на основі співробітництва між собою та з навколишнім середовищем, котра спрямована на формування і розвиток особистості.

У цілому, структура будь-якої педагогічної системи (античної, середньовічної і т. д.) складається з такої взаємопов'язаної сукупності інваріантних елементів: 1) учнів (кого необхідно навчати); 2) мети навчання (для чого, з якою метою навчати); 3) змісту навчання (чому навчати); 4) дидактичних процесів; 5) вчителів (чи технічних засобів навчання); 6) організаційних форм навчання.

Сучасну педагогічну систему складають структурні й функціональні компоненти: мета, навчальна інформація, засоби педагогічної комунікації, учні, вчителі та результат (Н. Кузьміна).

Основними факторами успішності функціонування сучасної педагогічної системи є: відповідність поставленої мети віковим та іншим особливостям учнів; зміст, кількість і якість навчального матеріалу,

спосіб, структура, доступність його викладання та інше; методи й прийоми викладання і учіння, ТЗН та ін.; рівень загальної підготовки, загальні здібності до навчально-пізнавальної діяльності, загальні характеристики мислення, уміння й навички навчальної праці, працездатність тощо; фактори, що стосуються педагогів та учнів (рівень педагогічної підготовки вчителя, рівень його знань, працездатність, особистісні характеристики та ін.; фактори, що забезпечують ефективність зворотнього зв'язку у педагогічному процесі (форми контролю, його періодичність тощо))» [1, С.649 - 650].

Педагогічна наука визначає системний підхід як аналіз явищ і процесів у певній системі, яка дає можливість упорядкувати їх і розглядати як єдине ціле, у взаємодії і зв'язку між собою [2, С.90].

В цілому можна узагальнено констатувати, що дотримання системного підходу при фаховій перепідготовці учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій означає формування у того, хто навчає, і в того, хто навчається, особливого погляду на світ, стосунки педагога і учня, відношення до своєї професійної діяльності, усвідомлення існування кожного об'єкту в безлічі інших системних об'єктів і явищ.

Перепідготовка майбутнього вчителя початкової школи до застосування інтерактивної технології також передбачає певну систему підпорядкованих і взаємодоповнюючих елементів, до складу яких входить організаційна структура професійної навчальної діяльності (керівництво ІППО, методисти ІППО, методоб'єднання вчителів, бібліотека, міський і районний відділ освіти, дирекція та педагогічні колективи шкіл) різні форми аудиторної і поза аудиторної роботи, виконання творчих завдань тощо.

Надзвичайно важливими заходами у перепідготовці учителів початкової школи є технічні засоби навчання (демонстрація уроків, передового педагогічного досвіду вчителів, що вже успішно застосовують інтерактивні технології у своїй професійній діяльності), тренінгові форми навчання, оволодіння ними новітніми досягненнями в галузі педагогічної науки в цілому. Продовженням методичної роботи, направленої на формування професійних якостей педагога є організація його діяльності по виконанню творчих завдань.

Важливого значення набуває і той факт, що при організації експериментального навчання ми застосовували психологічні техніки: мнемонічні прийоми, систему зв'язків, метод місць, метапізнання, когнітивні стратегії тощо.

Оволодіння когнітивними стратегіями дозволяє нам навчатись пізнавати і продовжувати вчитись протягом всього життя[3, С.147].

Такі стратегії можуть включати різні підходи до викладання у ІІІІО, включаючи групове навчання (навчання у процесі співпраці), індивідуальну методичну роботу (питання педагога, які сприяють розвитку конкретних мислительних навичок), процедури моделювання (промовляння когнітивної техніки в момент її використання), рефлексивне навчання (активна рефлексія ефективності і направленості форм своєї навчальної діяльності). Ми згодні з такою постановкою питання і відмічаємо відповідність інтерактивних технологій тим інноваційним стратегічним програмам навчання молоді, про які неодноразово йдеться у працях вчених-педагогів [В. Бондар, П. Гусак, І. Зязюн, Л. Коваль, О. Комар, І. Пальшкова, Л. Петухова, О. Пометун, Л. Пироженко, О. Савченко, С. Сисоєва, Л. Хомич, І. Шапошнікова та ін.].

Якщо говорити про застосування інтерактивних технологій, необхідно звернутись до питання обізнаності з ними вчителями початкових класів. З метою виявлення обізнаності вчителів з даними технологіями було проведено анкетування, яке включало чотири простих запитання:

1. Чи знаєте Ви, що таке інтеракція, інтерактивні технології навчання?

2. Чи знаєте приклади, досвід використання у навчальному процесі інтерактивних технологій?

3. Чи використовуєте Ви у своїй практиці інтерактивні технології навчання?

4. Які саме інтерактивні технології Ви використовуєте?

Анкету заповнювали слухачі курсів (вчителі початкової школи) Закарпатського ІІІІО. Цікавими виявились результати.

На перше питання всі відповіли позитивно, що таке інтерактивні технології - всі знають. На друге питання чіткої відповіді ніхто не дав. На третє питання всі дали стверджувальні відповіді - всі використовують інтерактивні технології. І на четверте питання всі написали, які саме інтерактивні технології вони використовують. У відповідях були названі:

- елементи бесіди;
- метод “мозкової атаки”;
- метод “проектування події”; за доповіддю студента іде обговорення іншими студентами...;
- метод навчання у грі;
- робота в парах;
- робота в групах;
- навчальна дискусія;
- метод створення пізнавальної суперечки;
- екскурсії та ін.

З відповідей на питання анкети стало зрозуміло, що ніхто з анкетованих чітко собі не уявляє, що таке інтеракція і як треба за нею працювати.

Анкети і бесіди ми навмисне провели до курсового навчання. На базі ШПО для слухачів курсів було проведено навчальний семінар “Інтерактивні технології навчання”. У змісті семінару було розкрито теоретичні питання, а далі проводився навчальний тренінг для ознайомлення і практичного розуміння інтерактивних технологій учителями.

Після проведеного семінару і тренінгових форм навчання в процесі бесід з учителями-курсантами ми виявили що:

- всі задоволені семінаром і тренінговим навчанням, так як ознайомились на практиці з інтеракцією;
- кожний присутній учитель проаналізував свій предмет і привів у відповідність до можливостей інтеракції;
- 85% присутніх хотіли б систематично працювати за ін-терактивними технологіями навчання;
- 52% спробують навчати за інтерактивними технологіями.

Проведена нами експериментальна робота по ознайомленню учителів початкових класів з інтерактивними технологіями дає можливість зробити висновки про те, що сучасні інтерактивні технології треба досконало вивчати і застосовувати їх. Це необхідність часу, вимога сьогодення.

Треба підсумувати, що інтегрований підхід усіх педагогічних підрозділів до професійної перепідготовки вчителів початкових класів спеціально направлений на здатність їх самостійно вчитись, мислити і засвоїти методику застосування інтерактивних технологій у процесі навчання молодших школярів, що сприятиме зростанню їхніх професійних можливостей.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040с.
2. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія: Навчальний посібник. / В.М.Галузинський, М.Б.Євтух – К.: Вища школа, 1995. – 237с.
3. Лефрансуа Ги Прикладная педагогическая психология./ Ги Лефрансуа – СПб.: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2003 – 416 с.
4. Побірченко Н.С. Підготовка студентів до застосування інтерактивних технологій на уроках у початковій школі/ Підготовка майбутніх учителів до застосування нових технологій навчання у початковій малокомплектній школі: Монографія / Н.Г.Баліцька, О.А.Біда, Г.П.Волошина та ін; За заг. ред. Н.С.Побірченко. – К.: Наук. світ, 2004. -125с.

5. Пащенко Д.І. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до гуманістичного виховання учнів: Монографія. / Дмитро Іванович Пащенко – К.: Науковий світ, 2005. – 370с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Гордуз Наталія Олександрівна - методист дошкільної та початкової освіти Закарпатський ІІПО

Коло наукових інтересів: система перепідготовки педагогічних кадрів.

УДК 37.013.42

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Емілія ГУЦАЛО (Кіровоград)

Динамічні перетворення в суспільстві формують нові вимоги щодо виконання нових соціальних запитів. Загострення питань соціального захисту та підтримки незахищених верств населення, підвищення рівня гуманізації соціального виховання, набуття молодим поколінням соціального та професійного досвіду, забезпечення високоякісними фахівцями соціальної та освітянської сфер потребує подальшого розгортання системи теоретичної та практичної професійної вузівської підготовки соціальних педагогів. Саме ці спеціалісти мають заповнити професійну нішу розв'язання суспільних завдань, викликаних ускладненням соціальних умов сучасного життя нації.

Аналіз наукових досліджень засвідчує, що праці С. Архипової, О. Безпалько, Л. Мищик, Т. Василькової, Г. Вороніної, М. Галагузової, І. Зверєвої, А. Капської, Л. Коваль, Л. Мардахаєва, А. Мудрика, Р. Овчарової, В. Тесленко, П. Шептенко, В. Штифурак та ін. сприяли розширенню наукових знань з теорії і практики професіоналізації підготовки майбутніх соціальних педагогів.

У зв'язку з необхідністю практичної реалізації змісту, форм і методів соціально-педагогічної роботи, зростає необхідність якісної модернізації системи сучасної університетської педагогічної освіти. Це обумовило пошук нових освітніх технологій, конструювання нових педагогічних парадигм. Одним з основних моментів цієї модернізації ми вважаємо технологію психолого-педагогічного супроводу, оволодіння якою допоможе майбутнім соціальним педагогам ефективно виконувати складні професійні завдання.